ER - REŞÎD

Er-Reşîd, Allahü Zülcelâl'in esmâ-i ilâhisinden bir ism-i şerifleridir. Reşîd, mürşid manasındadır. Mürşid kelimesi başlıca iki mana ifade eder. Birincisi, doğru ve selamet yolu gösteren demektir. Bu; manaca El-Hâdî ism-i şerifi ile beraber sayılır. İkinci olarak ise; hiçbir işi boş ve faydasız olmayan, hiçbir tedbirinde yanılmayan, hiçbir takdirinde hikmetsiz bir şey bulunmayan zat demektir. Her iki mana da Allah'ın Reşîd ism-i ilâhîsinin hükmü ve tecellisidir.

Birinci manası ile o Allah ki, doğru ve selâmeti bildirip yollarını gösteren ancak ve ancak O'dur. Adem (a.s)'dan başlayan insanlık, Allah'ın vahyetmesiyle doğruyu bulmuştur. Allah insana akıl gibi çok değerli bir nimet bahşetmiştir. İnsan bu akıl sayesinde doğruyu bulma, kavrama imkânına sahip olsa da terbiyeye muhtaçtır. İnsan terbiyeden yoksun ise akıl güzeli bulmak için yeterli olamaz ve akıl sahibi tehlikelerden salim sayılmaz. Onun içindir ki Yüce Allah akl-ı selim sahibini muhatab almış ve aklın karşısına nakli sunarak yani vahiy yardımıyla doğruyu, güzeli ve selamet yollarını bildirmiştir. Akıl yararlı olabilmek için nakle muhtaçtır. Vahiyle buluşmayan akıl zulmette kalmış göz misali göremez. Nasıl ki gözde arıza olmasa da, gözün faydalı hale gelmesi için ışığa ihtiyacı varsa, nakil yani vahiy de aklı aydınlatan ışıktır. Ancak bu iki nimet-i ilâhî bir arada olursa akıl nakilden aldığı nurla terbiye olur, kemale erer. İşte insanla hayvanı birbirinden ayıran akıl, bu akıldır. Değilse vahye dayanmayan vahiyden nur almayan akıl kendisini yaratanı dahi bilemeyecek kadar acze düşer, hatta sahibini pek çok hayvanattan da aşağı düşürdüğü olur. Her ne kadar zahiren bir bozukluk, dengesizlik söz konusu olmasa da nakilden mahrum bir akıl katiyen kendi kendine doğruyu bulup selamete eremez. Sahibini zillete düşürmeye mahkûmdur. İşte Yüce Yaratıcı, yarattığı mahlûkunun nelere ihtiyacı olduğunu elbette çok iyi bilendir ve maddî manevî ihtiyaçlarını yaratan ve ihsan edendir. Nasıl ki şu cismin pek çok ihtiyaçları vardır, bu ihtiyaçları da yerli yerince yaratmıştır ve her an çeşit çeşit ihtiyaçları sürekli yaratmaktadır. Aynen bunun gibi ruhun da kendine has pek çok ihtiyaçları vardır elbet. İşte bu ihtiyaçlarının kaynağı Kur'an-ı Azîmüşşan'dır.

Şüphesiz O Yüce Mevlâ ki, Er-Reşîd ismi ile kemal-i merhametinden Kur'an-ı Kerîm'i ile kullarına iyiyi, güzeli, doğruyu, selameti bildirip bir nizam ve hikmet üzere akıbetine ulaştırıyor.

O Allah ki insana cüz'î irade vermiş olup her ferdin kendi iradesiyle iman etmesi ve dolayısıyla da Kur'an'a sarılıp mucibince amil olması istenmiştir. Yoksa dinde ve dini hayatı yaşama hususunda cebir yoktur. Bu, herkesin kendi ihtiyarına bırakılmıştır, onun için insan irade-i cüz'iyyesini kullanmadan bir sevab husule gelmez. Şu halde insanlar kendileri için vaad buyrulan saadet ve refahı bulmak istiyorlarsa, kendi arzularıyla Allahü Teâlâ'nın teşri olan emirlerini yerine getirmek, bu suretle rızasına ermek için ciddi niyet etmeleri ve gayret göstermeleri gerekir. O Allah ki, insan değer vermiş, keremli kılmış, eşref-i mahlûkat olarak halk etmiş, kendine muhatap yapmış ve kâinatı insan için yarattığını beyan ederek taltif etmiş en ulvî mahlûkattan olan meleklerini dahi insana yararlı kılıp yerince hizmet ettirmiştir. İnsan mademki değerli bir mahlûktur, öyle ise bu değerinin nereden kaynaklandığını ve sorumluluklarının neler olduğunu bilmesi gerekir. Cümle varlık, bütün mahlûkat fıtratlarının gerektirdiği bir hal üzere vazifelerini yerli yerince ifa ediyorlar. Güneş doğup batarken ay yörüngesinde hiç şaşırmadan seyrini devam ettirirken, arz, sema, hayvanat, nebatat, melekler, bütün varlıklar Yüce Yaratıcı'ya boyun eğmiş, peşinen teslim olmuşlardır. İnsanoğlunun ise diğer mahlûkata kıyasla bazı önemli farkları vardır. Yüce Allah insanda cüz'î irade denen bir hassa yaratmıştır ki, bu en büyük farktır. Yani insanı diğer mahlûkatta olduğu gibi cebirle yönlendirmeyip ona seçme hakkı vermiştir. İnsan bu özelliğiyle diğer mahlûkattan ayrılır ve ciddi mesuliyet altına girer ki, Hakk'ın fermanına muhatap olan her akl-ı selim sahibinin bu Er-Reşîd ism-i ilâhîsine çok ihtiyacı vardır. Bu isim, diğer mahlûkat ve kâinat üzerinde tecellisini bihakkın sürdürmektedir fakat insanda tecelli etmesi için insanın cüz'î iradesini kullanıp akılla nakli tanıştırması, aklı naklin yani vahyin nuruyla aydınlatıp aklı yararlı hale getirmesi gerekmektedir. Bu yoldaki gayretiyle Er-Reşîd isminin tecellisi kuvvet bulup, kulu hakiki kul olma ufkuna yüceltir. Aklın kemali ve terbiyesi ilm-i ilâhiyeye bağlıdır. Böyle olmasaydı Mevlâ insanı aklı ile baş başa bırakırdı, hâlbuki o Erhamür-Rahimin olan Yüce

Allah, akla yol gösterecek, onu aydınlatacak vahyi göndermiş ancak o nur ile aklın yararlı olacağını takdir etmiştir. Bu akıl nimeti ve akla gıda, gına olan vahyin nur nimeti ki işte bu iki nimet kimde cem olursa bunlardan neşet eden ilim nimeti o kişinin kemale doğru yol almasına sebep olur. Er-Reşîd ism-i şerifinin nuruyla, feyziyle, umulur ki o kişi insan-ı kâmil ufkuna, nefs-i mutmainneye vasıl olur. Nefis tezkiyesinde ve nefsin ıslahında bu ismin rolü büyüktür çünkü Cenab-ı Hak bu ismi ile hidayete erme yollarını, ezeli takdirine göre dosdoğruyu, nizam ve hikmeti, selameti vaz edip bunları bir kanuna, ahkâma, kurala bağlayıp yasalar olarak açıklamıştır. Kim akıbetinin hayırlı, selamette olmasını istiyorsa cüz'î iradesini yerinde kullanmalı, tercihini güzel hak üzere yapıp ciddi, saf, temiz bir niyetle Kur'an'a müracaat etmeli ve o çok değerli olup peşinen bahşedilen akıl nimetinin yararlı olması ve selametine vesile olması için aklını Kur'an ile tanıştırıp o hidayet, selamet menbaından bol bol istifade etmeye, ilim nurlarıyla nurlanmaya dolayısıyla âlâyı illiyyinlere, değer ve şerefe nail edecek salih amellerle ahiret ticareti yapmaya adım atmalıdır. İnşallah bu yoldaki azmi, gayreti ölçüsünde Yüce Allah bu minval üzere olan kulunu pek çok esma-i ilahisiyle beraber El-Hâdî ve Er-Reşîd esmalarının nuruyla nurlandırıp vaad ettiği rızasına, rıdvanına, lütuf ve ihsanına ulaştırır.

Bu isim aynı zamanda insanın iradesiyle ve ihtiyarıyla çok alakalıdır. Çünkü diğer pek çok esma gibi cebren verilmiyor denilebilir. Kul, iradesini kullanıp hakkı seçer ve hakla tanışmak için Kur'an'a, ilim, irfana başvurursa işte o zaman biiznillah bu ism-i şerifin tecellileri başlayıp yolunu aydınlatacaktır. Her doğru, her güzel, nizam ve hikmet-i ilahi, ahkâm-ı ilahi ki işte bu ismin nurlarıyla, feyizleriyle yoğrulmuş olup bunlara tevessül eden bahtiyarların aklına nur, kalbine nur, ruhuna nur ve gıda olarak madde ve manasını tenvir edecektir. Önce ilimler olarak neşet edecek sonra kalbde huzur, sükûn olarak sonra salih ameller olarak tecelli edecek ve böylece sahibini insan-ı kâmil ufkuna ulaştırma yolunda en kuvvetli iksir olarak tecelli edecektir. Ve ismin manası olarak irşad olunan bu minval üzere ilerleyerek lütf-u ilâhiyle, ihsan-ı ilâhiyle Cenab-ı Hakk'ın vaad ettiği, takdir ettiği ufka belki de Kur'an'da buyurduğu alâyı illiyine ulaşacaktır. Dileriz Rabb'ül âleminden, bu tür bahtiyarlar kervanına bizleri de ilhak eylesin inşallah.

Bu ism-i şerifin nurundan, tecellisinden mahrum olan insana ne kadar acınsa da azdır, o tehlikeler içinde yüzen bir zavallıdır. O, insanlığın ve aklının hakkını ifa etmediğinden, bedbaht ve zelil olup zulmet içinde kalmış, gördüğü halde kör, duyduğu halde sağır, zahiren aklı olduğu halde bir mecnundur. Kur'an böyleleri hakkında "körler, sağırlar, dilsizler, ölüler" buyuruyor.

صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ [1]

Kur'an'ın ışığından faydalanmayan akıl zulümattadır, hakkı görmez, hakkı duymaz, hakkı idrak edemez, onun içindir ki Kur'an onlar hakkında "doğru yola dönmezler" buyuruyor.

Kur'an'dır hidayet ve irşad menbaı ve onsuz akıl işe yaramaz. Sırf nefsanî yolda kullanılan aklın sahipleri, hislerinin bataklığında boğulup giden zalimlerdir. Kendi kendilerine zulmetmektedirler.

"İşte bu, ellerinizle yaptığınız yüzündendir, yoksa Allah kullara zulmedici değildir."[2]

Allahü Zülcelâl'in diğer esma-i şeriflerinde olduğu gibi Er-Reşîd ismi de en ziyade peygamberler ve resullere hassaten Efendimiz'e (s.a.v) tecelli etmiştir ki, onlar Allah'ın elçisi, kavimlerini irşada görevli kılınmış, Mevlâ'nın özel kullarıdırlar. Sonra peygambere yakınlıkları nisbetinde ümmetleri bu ismin tecellisine mazhar olmuşlardır, bu vesileyle feyizleri, nurları artarak nefis terbiyesi, kalb tasfiyesi ile insan-ı kâmil ufkuna ulaşmışlardır. Mesela Efendimiz'in yaşadığı devirde Kur'an'ın nüzulünden önce insanlar sırtlanları geride bırakacak derecede yozlaşmış, sefalet içerisinde yüzerken, hatta kendi evlatlarını diri diri toprağa gömecek kadar katı ve hissiz, acımasız bir haldeyken bu kişilerin aklı yok değildi elbette. Fakat be yazık ki, nakle açık olmayan, o membadan gıdasını almayan ve o nur ile aydınlanmayan akıl kısır kalıyor adeta dumura uğruyor. Nefsin, şeytanın ve hislerin esaretinde kalıp diğer mahlûkattan da aşağı derekelere düşmesine mani olamıyor. Çünkü diğer mahlûkatın fıtratına münasip olarak hayatlarını idame ettirmelerine yetecek kadar akıl verilmiş olup, akıllarını yönlendirmeye ihtiyaçları

[1] Bakara:18
[2] Enfal:51

yoktur. Onlarda ulviyete yükselme veya süfliyata düşme gibi durumlar söz konusu değildir, cebri verilen his dünyaları vardır. Her mahlûk kendine has dünyada hayat mücadelesi verir ve insanlara ait hizmetlerini de yerli yerince yerine getirir. Çünkü insan ve cin taifesi hariç diğer mahlûkat ve cümle kâinat Mevlâ'nın emrine boyun eğmişlerdir. Mesela her bir melek kendisine tevdi edilen vazifeyi bihakkın ifa eder. Diğer mahlûkat ise, meselâ arz, sema ve bunların içindekiler, denizler, su kaynakları, yağmur, bulut, kar, güneş, ay, yıldızlar, gezegenler verilen emre itaat edip isteyerek teslim olmuşlardır. Bunu Kur'an-ı Kerîm'den öğreniyoruz. Hayvanatın kiminin etinden, sütünden, kiminin gücünden istifade ediyoruz. Bir bal arısı bizim için ne kadar yoğun bir faaliyet içinde, koskoca inek insanın emrine musahhar olup sütünü sağdırıyor, at, deve gibi hayvanları ulaşım aracı olarak kullanıyoruz. Hiç itiraz etmeden emre itaat ediyorlar ki, bu, Yüce Allah'ın kanunu, dilemesi iledir. Cenab-ı Hakk, her şeyi emrimize musahhar kıldığını bildiriyor. Fakat insan, hiçbir mahlûka benzemez; onun yaratılışı kemale ermeğe de, bozulup, süfliyata düşüp alçalmaya da meyyaldir. Bir cüz'î irade verilmiştir ki, o iradesini ne yönde kullanırsa aklı da ona o yönde iştirak eder. Önünde iki muazzam yolla karşılaşır, bunlardan biri esfel-i safiline, diğeri ise alayı illiyyine vasıl edecek yollardır. İşte insan ciddi bir imtihan içinde olup ikisinden birini seçme durumundadır. Kur'an, sefalete giden yolları da, kemalata giden yolları da anlatır. Fakat diğer mahlûkatta olduğu gibi cebretmez, kendi ihtiyarına bırakır. Öyleyse insanın, kurtuluşu, selameti için, Er-Reşîd isminin tecellisine hava gibi, su gibi, hatta daha da çok ihtiyacı vardır. Nasıl ihtiyacı olmaz ki, çok sorumlulukları olan cahil, aciz bir varlığın irşada hem de yaratanı tarafından irşad olmaya ihtiyacı elbette her şeyin fevkinde bir meseledir.

Bu esmanın en çok tecelli ettiği peygamberler, arifler, irşad görevi ile taltif edilmiş mürşid-i hakikilerdir. Onların irşad ettikleri arasında manevi durumuna göre müminler bir taraftan irşad olmaya devam ederken diğer taraftan imkânları nisbetinde daha zayıfları irşad etmektedirler. Böyle olması bir sünnetullahtır. Esas irşad eden Er-Reşîd olan Allahü Zülcelal'dir, insanlar ise tebliğ etmekle görevlidirler. İrşad olunmanın yolu Hz. Muhammed'den (s.a.v) geçer.

"(Resulüm!) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir." [3]

Yukarıdaki ayette sevmenin sevilmenin Resul'e ittiba ile mümkün olduğu ilan edilmiştir. Reslullah'a tabi olan sahabenin durumu meydandadır. Sırtlanları bile geride bırakacak kadar vahşette, zulmette kalmış, katılaşmış kalp sahipleri, İslam'ın nuruna, vahyin feyzine kavuştuktan sonra bambaşka birer insan oluverdiler. Kız çocuklarını diri diri toprağa gömecek kadar vahşete batmış insanlar, gün geldi bir karıncayı incitmekten çekindiler ve gözleri yaşlı, kalpleri rakik, numune insan ufkuna rücu ettiler. Ve işte o tarihe asr-ı saadet deniyor ki, dünya, saadeti, huzuru bu asırda doruk noktasında gördü. Merhamet, adalet, infak, fedakârlık, candan maldan evlad-ı iyalden bir anda geçip seve seve Hak rızası için cihada iştirak, Hakk'ın emirlerine son derece itaat, saygı, edeb, bütün güzellikler kemal mertebesinde bu saadet asrında yaşanmıştır ki, örnekleri biiznillah bugünlere kadar ulaşmıştır. O Yüceler Yücesi Resul-ü Zîşan, bir taraftan kendisine ulaşan mukaddes vahiyleri tebliğ ederek, diğer taraftan bizzat kendisi bu vahiyleri hayatında yaşayarak sahabe-i kirama ve inanan bütün Müslümanlara hakiki bir mürşid-i kamil olup kendisine uyan her mümini kemale selamete götürmüştür ve götürmektedir. Dileriz Yüce Allah'tan, cümle insanların kalbini nur-u Kur'an'a musahhar eylesin, iman ehlini de Kur'an'ın nuru, Resulullah'ın sünnei, mürşidlerin himmeti ile, Er-Reşîd isminin tecellisi ile kemale erdirsin.

[3] Al-i İmran:31